

Za čim zboli največ delavcev

Publikacija »Izbrane/pomembnejše poklicne bolezni; Ocenjevanje tveganja za nastanek poklicnih bolezni« delavske predstavnike opozarja na značilnosti najbolj pogostih vzrokov za poklicno obolelost delavcev in jih napotuje, kaj storiti za večjo preventivo in na kaj biti pozoren pri nastanku izjave o varnosti z oceno tveganja, ki mora biti narejena za vsako delovno mesto v Sloveniji.

Poklicne bolezni je mogoče preprečiti. A le, če poznamo tveganja in delovna mesta, na katerih nastajajo, ustrezno zdravimo. Delodajalci ponavadi zanje ne želijo slišati, saj se izogibajo stroškov. To delajo tudi tako, da strokovnjake medicine dela, ki jih najemajo, preprosto zamenjajo, če ti posumijo na poklicno bolezen.

Tudi sistemsko je to področje slabo urejeno. Seznan poklicnih bolezni je zastarel, pravilnik zamuja, a je zdaj medna tik pred tem, da nastane končna verzija. To strokovnjaki in delavski predstavniki že željno pričakujejo, saj naj bi poklicne bolezni definiral na novo, zlasti pa je pomembno, da bo določil postopke njihovega ugotavljanja, potrjevanja in prijavljanja. Ti so do sedaj v veljavi le pri poklicnih boleznih, povezanih z delom z azbestom.

Pravih razsežnosti poklicne obolelosti v Sloveniji ne poznamo, obstajajo le zelo pomanjkljivi podatki o njeni pogostosti (statistično naša država tega pojava ne spremlja!), je v uvodu publikacije poudarila **Metoda Dodič-Fikfak**, predstojnica Kliničnega inštituta za medicino dela, prometa in športa z Univerzitetnega kliničnega

centra Ljubljana. Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije v postopkih ugotavljanja delovne invalidnosti »letno prizna med 25 in 50 poklicnih bolezni, pričakovali pa bi jih okrog 800 do 1000«, je zapisala. Najpogostejše so po njenem poklicne bolezni kože, pogosta je poklicna astma.

Opis nekaterih najbolj razširjenih poklicnih bolezni

Čeprav zanesljive statistike o razširjenosti in pogostosti poklicnih bolezni v Sloveniji ni, so snovalci priročnika izbrali tiste, za katere je že na prvi pogled jasno, da so pereče in da se z njimi srečujejo delavke in delavci največkrat. Pri vsaki od njih so navedli povzročitelja in ga opisali, povedali, kje smo mu lahko izpostavljeni in katere bolezni povzroča, seznanimo pa se tudi z verifikacijo bolezni, povzročenih s posameznim povzročiteljem. Zapisi prinašajo tudi pomembna opozorila. Za nadaljnje seznanjanje s problemom je koristna tudi

navedena literatura, iz katere je črpal posamezni avtor.

Na seznamu publikacije so poklicne bolezni, ki jih povzročajo izocionati, kadmijski ali njegove spojine, živo srebro ali njegove spojine, svinec ali njegove spojine, benzen ali njegovi homologi, predstavljene so poklicne okvare sluha zaradi hrupa, bolezni, ki jih povzročajo ionizirana in neionizirana sevanja, kompresijska in dekompresijska

mu poklicnih bolezni iz leta 2003.

Poznamo najpogostejšo poklicno bolezen v Evropi?

Najbrž bi težko sami brez predznanja odgovorili na to vprašanje. Pravilen odgovor

je namreč, da so to **poklicne okvare sluha zaradi hrupa**.

Velikokrat namreč že težko ločimo med zvokom in hrupom. V teoriji je hrup neželena oblika zvoka. Nevaren je, ko mu je delavec dolgo in pogosto izpostavljen.

Najbolj tvegana delovna okolja za izpostavljenost hrupu so v proizvodno-predelovalni industriji, gradbeništvu, gozdarstvu, kmetijstvu, rudarstvu, nekaterih obrtniških dejavnostih.

Brezplačna publikacija je izšla v okviru projekta Delavski zaupnik 2015-2016 novembra lani. Je plod sodelovanja ZSSS s Kliničnim inštitutom za medicino dela, prometa in športa z Univerzitetnega kliničnega centra Ljubljana.

bolezen, vibracijska bolezen, virusni hepatitis, tuberkuloza, klopni meningoencefalitis, lymfska borelijoza, silikoza, poklicne bolezni, ki jih povzročajo azbest, poklicna astma in alergijski rinitis, sideroza, bolezni gibal zaradi obremenitev in ohromitev živcev zaradi mehničnega pritiska. Priloga je zastarel, a še vedno aktualen pravilnik o sezna-

Na spletni strani ZSSS med področji dela v posebni rubriki o varnosti in zdravju pri delu najdete tudi poglavje o poklicnih boleznih, v njem pa obilico dokumentov in podatkov ter zgodovino predpisov na tem področju.

Leta 2009 se je Slovenija pridružila evropski kampanji agencije za varnost in zdravje (EU-OSHA) pri delu »Prenehajte s tem hrupom« in ministrstvo za delo je izdalo na to temo precej obsežen priročnik z osnovnimi navodili in informacijami o varovanju delavcev pred tveganji zaradi izpostavljenosti hrupu na delovnem mestu, ki ga najdete na njihovi spletni strani.

Na spletu (povezava je tudi na spletni strani ZSSS) si lahko ogledate tudi kratke animirane filme o hrupu na delovnem mestu, v katerih junak-delavec Napo prikaže nekaj glavnih vzrokov za okvare sluha in poudari pomen varovanja sluha, kadar je to potrebno. Primeren je zlasti za mlade, ki se usposablajo in pridobivajo delovne izkušnje.

nostih, pri delu v prometu, v vojski, pri delu glasbenikov v velikih orkestrih in drugih odrskih delavcev. Ne gre pa prezreti, da na tovrstnih glasbeno-scenskih prireditvah svoje delo opravljajo, običajno v prvih vrstah, tudi varnostniki, fotografi in novinarji, katerih sluh je pri tem močno na udaru. Mnogi organizatorji tako vsaj fotografom in novinarjem delijo čepke za ušesa, ob tem pa ne kaže spregledati, da nemalokrat tudi obiskovalce opozarjajo, da hrupna glasba lahko okvari njihov sluh, seveda zato, da bi jih opozorili, naj ga zaščitijo, in se odvezali lastne odgovornosti za morebitno škodo.

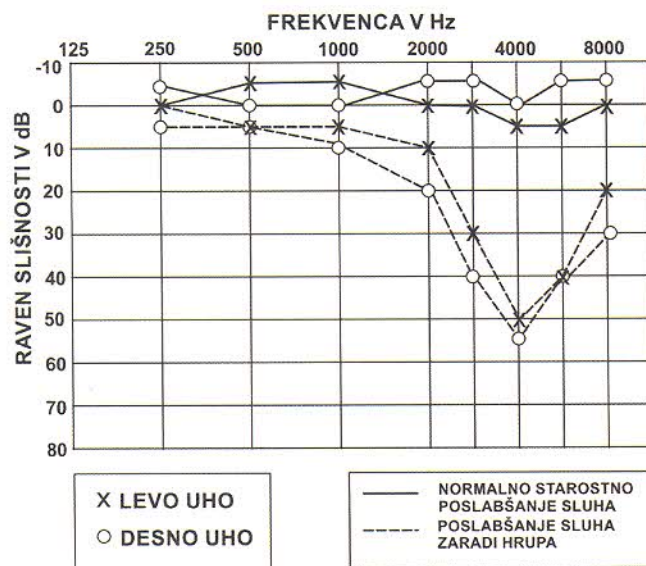
Martin Kurent, avtor poglavja o poklicnih okvarah sluha zaradi hrupa, najprej fizikalno opiše mehansko valovanje, ki ga imenujemo zvok, in pojasni, da za določanje izpostavljenosti hrupu merimo njegovo raven, tako ekvivalentno (dejansko izpostavljenost) kot kronično (opredelitev maksimalne ravni).

Številke v tem prispevku ne bomo navajali, preberete si jih lahko v priročniku, povze-

Zaščita sluha je zelo pomembna.

mamo le opozorilo, da mora biti delavcem omogočena raba osebne varovalne opreme, če hrup dosega spodnjo opozorilno vrednost, če pa dosega zgornjo, ta mora biti obvezna. Mejna vrednost je absolutna meja izpostavljenosti

Najpogosteje so delavci s priznano okvaro sluha stari med 50 in 60 let. Poklicna in starostna naglušnost se razlikujeta.

Audiometrija je petnajstminutna preiskava sluha z avdiometrom, napravo, ki preko slušalk proizvaja tone različnih frekvenc in jakosti oz. glasnosti. Pacientova naloga je, da pove, ali zvok sliši in s katere strani prihaja (leve ali desne). Na podlagi tega se določi spodnja meja sllišnosti, to je slušni prag za vsak ton posebej. Če spodnje meje sllišnosti povežemo, govorimo o audiogramu, izvidu, ki kaže zdravstveno stanje slušnega organa.

sti in v normalnih pogojih dela ne sme biti prekoračena.

Hrup vpliva tako na izgubo sluha (avralni učinki) kot tudi na organizem v celoti (ekstraavralni učinki). V priročniku izvemo, da sta avralna učinka tako akutna kot kronična okvara sluha. Avtor opozori tudi, da je okoli deset odstotkov ljudi bolj občutljivih za hrup in pri njih lahko pride do okvare sluha

tudi pri nižji ravni izpostavljenosti, kot je uradno predpisana. Prav zato so ustrezne meritve zelo pomembne in bi morale biti sestavni del obdobjnih pregledov delavcev, ki delajo na delovnih mestih, kjer so hrupu zelo izpostavljeni.

Ekstraavralni učinki pa so še bolj kompleksni in zato jih je težje ugotoviti. Kažejo pa se kot vplivi na druge organe in sisteme, od živčnega sistema do ravnovesja hormonov, srčno-žilni sistem, duševno zdravje. Ker gre pri tem za bolezni, ki jih povzročajo številni dejavniki tako na delovnem mestu kot izven njega, teh bolezni ne uvrščamo med poklicne, ampak k **bolezni, povezanim z delom**.

Katja Gorišek, tj. z rednimi meritvami hrupa v delovnem okolju in vodenjem evidenc o tem, z nadzorom izvorov hrupa (to so stroji, orodja ...), z ozaveščanjem zaposlenih o tej tematiki (kakšne so dovoljene meje; kdaj je hrup prekoračen in kako ukrepati; kako vpliva hrup na sluh; znaki, ki kažejo na izgubo sluha; kakšen je smisel in način uporabe osebne varovalne opreme s poudarkom na udobju posameznika; način vzdrževanja osebne varovalne opreme ...), z izborom ter uporabo zaščitnih sredstev, s predhodno in obdobjno avdiometrijo (ADG).

Namen spopadanja s poklicnimi boleznimi je zlasti preventiva, saj naj bi vsi delali v smeri tega, da bodo vse delavke in delavci ostali zdravi in varni na delovnem mestu. Posebno varstvo pred hrupom mora delodajalec zagotoviti t. i. ranljivim skupinam zaposlenih, to so nosečnice in mladi delavci.

S hrupom povezane bolezni je tako v prvi vrsti treba znati preprečevati. Kako, izvemo v tokrat predstavljeni publikaciji pa tudi v priročniku o učinkovitem ocenjevanju tveganja, ki smo ga predstavili v prejšnji številki Delavske enotnosti. A ni odveč, da ponovimo, da naj delodajalec v določenih primerih (tudi ob večji izpostavljenosti hrupu) pošlje delavca na usmerjen preventivni zdravstveni pregled.

Pooblaščen zdravnik medicine dela mora za vsakega izpostavljenega delavca voditi osebno zdravstveno dokumentacijo. Ko ugotovi okvaro sluha in presodi, da je ta posledica izpostavljenosti hrupu med delom, mora z ugotovitvami seznaniti tako delavca kot delodajalca, pa tudi inšpekcijo dela. Praksa, žal, takšnega postopanja ne potrjuje.

Ni odveč, da dodamo tudi opozorilo za delavske predstavnike, zlasti zaupnike za varnost in zdravje pri delu, da je treba tudi tveganja, povezana s hrupom, spremljati, jih zapisati v oceni tveganja in predvideti preventivne ukrepe. Naj velja, da je le zdravo delovno mesto dobro delovno mesto.

Mojca Matoz

Boljše preprečiti kot zdraviti!

Hrup lahko učinkovito obvladujemo s programom zaščite pred hrupom, je v januarjski tematski številki leta 2015 opozorila svetovalka ZSSS za varnost in zdravje pri delu, varnostna inženirka